

CUPRINS

PREFAȚĂ de <i>Felicia Waldman</i>	13
ABREVIERI	17
INTRODUCERE	19
CAPITOLUL I – NOȚIUNI INTRODUCATIVE.....	21
1.1. Considerații generale	21
1.2. Clasificarea sărbătorilor evreiești	23
1.3. Cabala. Hasidismul. Haskala. Mișcări/curente în iudaism	23
CAPITOLUL II – ȘABATUL	29
CAPITOLUL III	39
3.1. Roș Hașana	39
3.2. Iom Kipur	44
3.3. Sucot	50
CAPITOLUL IV – HANUCA	55

CAPITOLUL V – PURIM	59
CAPITOLUL VI	63
6.1. Pesah	63
6.2. Primirea Torei.....	70
6.3. Șavuot.....	70
CAPITOLUL VII. CONCLUZII. ACTUALITATEA BIBLIEI. CALENDARUL. SINAGOGA.....	75
BIBLIOGRAFIE.....	81
ANEXĂ	83
<i>Aspecte ale sărbătorilor evreiești în România – Fototeca Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România Wilhelm Filderman; Federația Comunităților Evreiești din România, Cultul Mozaic</i>	

INTRODUCERE

Adesea, când privesc spre copilărie, cea mai puternică amintire legată de bunica maternă este să o văd citind Biblia. Rar îmi ridică privirea spre nepoți să observe cât au mai crescut. Prin clasa a V-a îmi făcusem obiceiul de a merge în vizită la bunica, urmărind să citesc și eu Biblia, dar, pentru un copil, acest lucru este un demers greu.

La maturitate, fiind creștin-ortodox practicant, am călătorit în Israel de câteva ori și, urmare a lecturării Bibliei, o serie de întrebări s-au născut în mintea mea și au început să ceară răspuns.

Lucrarea de față este un modest eseu prin care am încercat să răspund unor întrebări, ceea ce a dus la apariția altora. Acesta este, însă, un lucru minunat, printre primele pe care le-am învățat cu ocazia studiului Bibliei, a culturii și civilizației ebraice.

În opinia mea, studiul iudaismului, a culturii și civilizației ebraice de la origini până în prezent sunt o condiție pentru a înțelege propria religie, o condiție pentru a înțelege prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc două religii monoteiste, cea mozaică (iudaismul) și cea creștin-ortodoxă, care sunt principiile lor esențiale, care este legătura dintre Vechiul și Noul Testament.

În lucrarea de față m-am oprit asupra celor mai importante sărbători evreiești.

Originea sărbătorilor evreiești se află în poruncile biblice, prescripțiile rabinice sau în istoria Israelului.

Clasificarea sărbătorilor evreiești este următoarea: sărbători istorice (Purim, Hanuca, Pesah), agricole (Șavuot, Tu Bișvat), religioase (Iom Kipur, Simhat Tora, Roș Hașana) și combinate (Sucot). Cea mai importantă sărbătoare este Șabatul.

Iudaismul este definit ca fiind credința monoteistă a evreilor și începe odată cu Avraam, considerat de tradiția evreiască primul om care a ajuns prin propriile puteri la ideea de monoteism (Wigoder Geoffrey). Iudaismul este mai mult decât o religie, este un mod de viață (Alfred Kolatch).

Pe scurt, sărbătorile evreiești pot fi sintetizate în câteva cuvinte. Indiferent că este vorba despre perși, egipteni, romani, babiloeni, greci, britanici, așa cum spune Amos Oz în cartea sa *Dragi fanatici*: „Ticăloșii au încercat să ne omoare pe toți, dar nu au reușit și de aceea hai să ne așezăm acum la masă”.

CAPITOLUL I

NOȚIUNI INTRODUCATIVE

1.1. Considerații generale

**„Iudaismul este mai mult decât o religie.
Este un mod de viață”.¹**

Așa își începe Alfred J. Kolatch lucrarea *Tradiții și obiceiuri evreiești. Ce, cum și de ce?*, arătând că, de-a lungul secolelor, practica ritului iudaic s-a cristalizat, fiind cuprinsă în principal în *Șulhan Aruh* și se așteaptă ca un evreu practicant să respecte regulile de conduită cuprinse în această lucrare, de-a lungul întregii zile.

Șulhan Aruh (Masa rânduită) a fost redactată de Iosef Caro, sub influența mediului religios și cultural din secolul al XVI-lea din Țfat (oraș din nordul Galileii, 25 de kilometri la nord de Muntele Fericirilor) și reprezintă codificarea legii religioase evreiești, a jurisprudenței rabinice (*Halaha*). Ea a fost adnotată de Moșe Isserles din Cracovia, adăugirile purtând denumirea de *Mapa (față de masă)*. Această codificare (*Șulhan Aruh*, însoțită de *Mapa*) a legilor

¹ Kolatch, Alfred, J., *Tradiții și obiceiuri evreiești. Ce, cum și de ce?*, Editura Hasefer, București, 2013, vol. 1, p. 21.

religioase evreiești a ținut locul *Sanhedrinului*, ca autoritate halahică (jurisprudență rabinică) și a devenit codul universal recunoscut de toate comunitățile evreiești.²

Din perspectiva celor de mai sus, una dintre tezele care explică menținerea în istorie a evreilor se bazează pe o idee a teologiei rabinice, potrivit căreia există o legătură indestructibilă între Dumnezeu, poporul lui Israel și țara Israel **בצח 'שראל לא ישקר**.

Credința într-un singur Dumnezeu este exprimată în cele zece porunci: „Să nu ai alți dumnezei în afară de Mine” (*Exodul*, cap. 20, 3), cât și în rugăciunea *Șema* (*Deuteronomul*, cap. 6, 4): „Ascultă, Israel, Domnul este Dumnezeul nostru, Domnul este unul!” și vine în contradicție cu alte credințe/doctrine din perioada biblică, respectiv doctrina zoroastriană a dualismului (bine-rău) din Persia, sau cu viziunea panteistă asupra universului a grecilor.³

Doctrina despre Dumnezeu⁴

Derivând din exegeza Bibliei, literatura rabinică vede existența Lui Dumnezeu ca pe o axiomă, adevăr fundamental, admis fără demonstrație, evident prin el însuși. Dumnezeu este unic, așa cum rezultă din Biblie, concept susținut de evrei în demersul lor de a se apăra împotriva curentelor idolatre, dar și împotriva creștinismului în primele secole ale apariției acestuia, care susținea doctrina trinitară. Dumnezeu este necorporal, omniprezent, omnipotent. La fel ca puterea Lui Dumnezeu și știința Sa (cunoașterea) este

² Wigoder, Geoffrey, *Enciclopedia iudaismului*, Editura Hasefer, București, 2016, p. 663.

³ Kolatch, Alfred, J., *Tradiții și obiceiuri evreiești. Ce, cum și de ce?*, Editura Hasefer, București, 2013, vol. 2, p. 205.

⁴ Cohen, A., *Talmudul*, Editura Hasefer, București, 2007, pp. 46-81.

infinită. Dumnezeu este etern, El este creatorul universului și există prin El însuși. „Toate lucrurile pier, dar Tu rămâi.” (*Leviticul*) La Dumnezeu, justiția (administrarea dreptății) și mila coexistă, sunt în echilibru perfect. Creator al universului, Dumnezeu are atributul tatălui în raport cu creația sa. Un alt atribut al divinității este sfințenia (îndepărtarea de tot ce întinează) de perfecțiune. Numele său nu se pronunță יהוה

1.2. Clasificarea sărbătorilor evreiești

Originea sărbătorilor se află în poruncile biblice, prescripțiile rabinice sau în istoria Israelului. Ele sunt zile festive, cu o finalitate spirituală, solemnă, de întâlnire cu Dumnezeu יהוה fiind respectate în Israel și diaspora.

Cea mai importantă sărbătoare este **Șabatul**, urmând a fi analizată în capitolul al doilea.

Sărbătorile evreiești sunt: **istorice** (Purim, Hanuca, Pesah), **agricole** (Șavuot, Tu Bișvat), **religioase** (Iom Kipur, Simhat Tora, Roș Hașana) și **combinat** (Sucot).

1.3. Cabala. Hasidismul. Haskala. Mișcări/curente în iudaism

În *Enciclopedia iudaismului*, **iudaismul** este definit ca fiind credința monoteistă a evreilor.⁵ Termenul ca atare nu se regăsește în *Biblie*, fiind o creație lexicală a evreilor elenizați. Iudaismul începe

⁵ Geoffrey Wigoder, *Enciclopedia iudaismului*, Editura Hasefer, București, 2016, p. 342.

odată cu Avraam, considerat de tradiția evreiască primul om care a ajuns prin propriile puteri la ideea de monoteism.

Iudaismul este prima religie integral monoteistă, credința într-un Dumnezeu unic înlocuind credința politeistă. Din iudaism s-au născut creștinismul și islamul, religii monoteiste. În cultura evreiască se constată, începând încă din secolul al II-lea apariția unei tendințe diferite față de gândirea tradițională cu privire la apropierea de Dumnezeu.

Această tendință a fost exprimată în multe feluri și cei care au crezut în ea, nefiind convinși prin mijloace intelectuale sau raționale tradiționale, s-au reunit în diferite cercuri, grupuri, cea mai importantă mișcare mistică evreiască fiind **Cabala** (mișcare de idei).⁶

Sub acest aspect se reține că istoria misticismului evreiesc cuprinde cinci perioade: (1) misticismul evreiesc antic la sfârșitul Antichității și în perioada talmudică, (2) apoi primele școli mistice evreiești din Europa medievală⁷ în secolele al XII-lea – al XIII-lea, (3) **Cabala** spaniolă în secolele al XIII-lea – al XV-lea și difuzarea ei în alte țări europene și în Orient, (4) apoi **Cabala** după expulzarea din Spania, cu centrul la Țfat, expansiunea doctrinei lui Luria, mișcarea lui Sabatai Zvi, din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea și, în fine, (5) apariția **hasidismului**.

Hasidismul, potrivit definiției DEX *on line*, este: (2) „mișcare fondată în Polonia (1736) de Israel ben Eliezer, cunoscut sub numele de Baal Șem Tov, cu o mare răspândire în Europa răsăriteană. A intrat în conflict cu rabinismul oficial. După cel de-al Doilea Răz-

⁶ *Idem*, p. 342.

⁷ *Ibidem*.

boi Mondial, dezvoltată în forme particulare, a fost reprezentată de M. Buber și A.J. Heschel. Pune accentul pe asceză, studiul savant al Torei și Talmudului, pe atmosfera de cântece, joc și bucurie a celor simpli, capabili să-L întâmpine și să se apropie de Dumnezeu”.

La data la care a luat naștere Hasidismul, în acea parte a Europei, erau numeroase grupări mistice, care respectau cu strictețe normele religioase, dintre toate această grupare a fost cea care s-a impus, câștigând tot mai mulți adepți (Polonia, Rusia, Lituania).⁸

Potrivit ideologiei lui Baal Șem Tov (Israel ben Eliezer) există, pe de o parte, discipoli (*hasidimi*) și, pe de altă parte, un *țadik (rebe)* – învățător. Hasidismul a fost în permanență asociat cu personalitatea unui om evlavios, călăuză spirituală pentru discipolii săi. După moartea lui Baal Șem Tov ideile sale au fost continuate și promovate de Iacov Iosef și Dov Ber.

Această mișcare a întâmpinat o opoziție vădită din partea rabinilor tradiționaliști, care, printre altele, au acuzat mișcarea de *sabatism* (au fost bănuși că ar crede în falsul Mesia – Sabatai Zvi).

De asemenea, susținătorii **Haskalei** au condamnat Hasidismul, pe care îl acuzau de obscurantism.

Haskala este definită în DEX *on line* (ebr. *haskalah* „educație, cultură”) ca fiind „mișcare intelectuală ebraică, de inspirație iluministă, apărută în Germania (1770). Răspândită și în alte țări din Europa la sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, este considerată precursora a sionismului. Principalul exponent a fost Moses Mendelssohn”.

Pe lângă trăsăturile comune ale Iluminismului european, Haskala s-a născut pentru a găsi soluții la problemele specifice

⁸ *Ibidem*, p. 449, p. 450, p. 277.

ale societății evreiești din acea vreme. De aceea, trăsăturile definiției diferă vizibil de cele ale Iluminismului.

Haskala a avut în vedere un efort conștient de eliberare de constrângerile impuse evreilor de non-evrei, dar și de tradiția societății evreiești, intenționând, în același timp, să preia școala raționalistă de gândire inițiată, cu aproape o jumătate de mileniu înainte, de cel mai ilustru filosof al Spaniei iudeo-mauriste, Moses ben Maimon, cunoscut sub numele de Maimonides (Maimonide).

În prezent, iudaismul cunoaște mai multe mișcări, dintre care cele mai importante sunt iudaismul ortodox, iudaismul reformat, iudaismul conservator (conservativ), iudaismul liberal.

Iudaismul ortodox. „Denumirea apare în cadrul iudaismului din centrul și apusul Europei în 1795, în perioada emancipării și a Haskala (iluminismul iudaic) și se răspândește în secolul următor, desemnând ansamblul practicilor și credințelor evreiești tradiționale, în contrast cu inovațiile aduse de noile curente. Iudaismul tradițional se caracterizează prin *orthopraxie*, afirmând inspirația divină a iudaismului, aderând în totalitate la Legea Scrisă și la Legea Orală, conform codificării ei din *Șulhan Aruh* și din comentariile acestuia.”⁹

Iudaismul ortodox mediază între iudaismul moștenit al Torei și cerințele unei existențe adaptării la lumea modernă.¹⁰

⁹ Kolatch, Alfred, J., *Tradiții și obiceiuri evreiești. Ce, cum și de ce?*, Editura Hasefer, București, 2013, vol. 1, p. 311.

¹⁰ Neusner, Jacob, *Iudaismul în timpurile moderne*, Editura Hasefer, București, 2001, Colecția Judaica, p. 112.